

HAZAI TÜKÖR

SZEGEDI LUKÁCS IMRE

SZEGED BOLYGÓI

(III. rész)

ZÁKÁNSZÉK

Ösidők óta vall itt a föld. Első emlék a késői bronzkorból való, amit Zákány északi részén találtak. Avarok éltek itt, és idő előtt ezer körül már települések voltak.

A középkorban II. Béla király a dömösi prépostság alapítására vonatkozó levelében, amelyben Tápét, Algyót ugyancsak megemlíti, nem feledkezik el Villa Sakani-ról. Szeged város életében már akkor is jelentős szerepet játszott ez a település, amely a Zákány családtól kapta a nevét. Jóságai, birtokai voltak itt ennek a családnak, legenda van arról, hogy Zákány István főbíró egy lovat ezer kósóért adott el Fráter Györgynek.

Jó elődeim, a kunok foglalták el ezt a területet nem sokkal a tatárjárás előtt. A hatalmas puszták majdhogy parlagon heverték, de a szegedi polgárok kérésére Mátyás király megengedte, hogy legelőnek használják a kunokkal együtt. Nem hozott sok jót a vidékre a törökvilág. Aztán meg a pusztákért sokáig tartott a pereskedés. Végül is 1731-ben III. Károly király Szeged városhoz csatolta ezt a területet, amit aztán a város gyorsan, részben örök tulajdonként eladott, másrészt pedig saját kezelésében megtartott. Nagyra nyúlt ekkor a tehetős Szeged határa, majdhogy 150 ezer holdra. Ebbe tartoztak 12 ezer holdon a város körüli feketeföldek, 11 ezer holdon a homokosabb világ Felsőtanyán, több tízezer holdon pedig az Alsótanya.

Miután a szerémségi szőlők elpusztultak, elapadtak a jó Fruska Gora-i borok, a szegedi polgárok szőlőt telepítettek a város földjein. Ekkoriban a közel eső homokföldekre kitelepült a városi lakosság egy része is. A mocsaras, vizes területről kiemelkedő partokra, halmokra, „hőgyekre”. Egy-egy ilyen nagyobb szőlőhegyhez hozzátartozott a szék, a semlyék és a rozstermelésre alkalmas homok is. Ezek a hőgyek aztán legtöbbször a telepítőnek a nevét viselték. Így Szőgi-hőgy, Daka-hőgy, Lengyel-hőgy, Kispap-hőgy, Csorva-hőgy stb.

Legelőszőr népesült be Domaszék. Az 1522. évi tizedlajstromban már szerepelt a Doma család. Zákányon az Alsóvárosról kirajzó földművelő családok a múlt század első harmadában kezdték kibontakoztatni a tanyavilágot. A zákányi kapitányság Szeged-Alsótanyához tartozott. Oriási, bejárhatatlan földterület, hatalmas puszták, sivataghoz hasonlító viszonyok. A következő részből állott ez a terület: Zabosfa, Domaszék, Zabosfája, Kővágó és Kiskővágó. Később pedig a Zákány kapitányság gócpontjában a zabosfai részen alakult ki a mai község elődje, Lengyelkápolna. Hagyományok szerint valamikor itt állt egy öreg nyárfa, aminek odvából mindig kikelt néhány szál zab. Csodával magyarázták ezt a jámbor népek, s elnevezték Zabosfának. 1843 májusában készült el a kápolna. 1949-ben közigazgatási kirendeltség alakult, s ekkor vetődik fel először, hogy változtassák meg a település nevét. A belügyminiszter 5202—33/1949. BM rendelete értelmében önálló községgé nyilvánította Zákányszék néven.

A homoki nép megőrizte népszokásait. Egyik kedvence a pünkösztől. Ünneplőbe felöltöznek a lányok, rózsakoszorú van a fejükön, virággal a kezükben járják a házakat. Éneklük vagy mondják a szöveget.

*... A pünkösznek előtje, bebújtam a kemöncébe,
Kiloptam a túruslepényt, nagyokat haraptam belé.
Megsütötte a fogamat, elhujjántottam magamat
Öreg anyám möghallotta,
Jól el piszkafázott.*

*Zörgetik a kulcsot, pénzt akarnak adni,
Ha egy tízest adnak, az is jól fog esni.*

SZERELMI BÁJITALOK

Valamikor az átokhalmi tanyavilágban élt Fekete Vera. Hat férjét tette el láb alól. Az egész környék hordta hozzá a sonkát, kolbászt, szalonnát, a nevezetes szerelmi bájtalért, amellyel össze tudott hozni és szét tudott választani párokat. Ilyen volt a Terka cigány is, aki szintén Átokházán lakott, Halasról, Kelebiáról, Tompáról, messze vidékről jártak hozzá a hiszékeny emberek. A füvekből meg a hajakból készítette bájtalaikat. Nagy becsületnek örvendett ebben a világban Pipás Pista, lánynevén Börcsök Róza, akit rettegett az egész környék. A bíróság tizenhét rendbeli gyilkossággal vádolta, csak azért nem végezték ki, mert beszámíthatatlannak tartották. Írni, olvasni sohasem tudott, állandóan férfigúnyában járt, pipázott kegyetlenül. Ha valamelyik asszony megunta a férjét, csak Pipás Pistáért üzent. Nem olyan régen élt s dolgozott javában Román Panna is. Bűbajos hírében állott, 1958-ban halt meg. Sokáig Forráskút határában a Gyapjas dűlön kereste kenyerét. Kis házikója olajsövény-nyel volt körülvéve, ő maga a természetől szerencsétlen külsőt kapott. A nép mági-kus, bűbajos tulajdonsággal ruházta fel, s már az első világháború idején is kocsin hordták hozzá a különféle betegségekben szenvedőket. Módszerére jellemző példa: panaszkodott a férfi, hogy elhagyta a felesége. Jó lélek volt ez a Panna, segített hát az emberen. Egy bőgre lekvárt hozatott a férffel, abba belevágatta apróra a gatyamadzagját. Aztán megetette a jámbor emberrel.

Ez a Román Panna összedolgozott a Dóci professzor úrral. Vak ember volt ez a Dóci, Sándorfalván élt, nagygazdánál dolgozott. Csépléskor vakult meg, rögtön megvilágosodott előtte, hogy megéihet ő azért. Kuruzsláshoz, okoskodáshoz fogott, a fiát is gyógyszerrel mérgezte halálra. Később elköltözött a szatymazi, balástyai tanyavilágba. Csodás pár kerekedett belőlük, akit Román Panna megrontott, azt Dóci professzor úr, a vak professor úr gyógyította.

Nagy híre van a zákányszéki bűbajosoknak. A szétszórt tanyavilág mindig is keservekre tanította az embert, magányossá tette. Könnyebben talált utat hozzájuk a babona, a kuruzslás, az „okos” asszonyok. Íme néhány történet:

A legelőről hajtottam a tehenet hazafelé, amikor hozzám csatlakozott Valérka. Megveregette a tehen farát. Már akkor feltűnt nekem, hogy olyan különösen veregette. Hazaértem, a tehen teje rózsaszínű, estére meg vérvörös lett. Jobbra-balra elpanaszoltam. A harangozó a következőt javasolta: tegyek a fejére egy kötényt, s azon keresztül fejjek. Utána a köténnyel együtt forraljam meg a tejet, oda fog jönni, aki megrontotta. Úgy is cselekedtem. A férjem megfejt, feltettük a tejet a köténnyel együtt forni. Amikor már jól rotyogott a tej, a kapun bekiabált Valérka, megkérdezte, hogy mit csináltak, hé? Odajött, mert égett a bőre. Háromszori főzés után a tej letisztult.

Valérka, aki az előbbi történetben megrontóként szerepelt, arról panaszkodott, hogy az ő tehenét viszont Róza rontotta meg. Annyit mondott csupán, ejnye, de szép tehenetek van. A tehen teje véres lett. Erre ő a fejébe két kést tett, élével fölfelé, arra fejte a tejet. Majd felforralta és a fejő öblítővizével együtt a vécébe öntötte. A tehen meggyógyult.

Nem is olyan régen a tanyákon így készült a rontó folyadék: Szent György napján, április 24-én éjfélkor kell kimenni a mezőre, és a lepedővel kaszáló mozgásokat végezni a fűvön. A lepedő felszedi, összegyűjti magába a harmatot. Ott a helyszínen ezt egy kis üvegbe belecsavarják. Aztán ha ebből a folyadékból egy cseppet beletesz az állatok itatójába, az, aki a rontás őstudományával bír, úgy rontja meg az állatot, ahogy akarja. De a lepedő az tisztá, használatlan és vasalt legyen. Ebből a harmatból, ha a kertbe szórnak, jobban nő a vetemény, s ha a nő, asszony hangyabolyba mártja ezen a napon a kezét, jól fog kelni a tészta.

Macska Julcsát telepatikus tulajdonsággal ruházták fel. Egyszer Sólya Józsefné elment hozzá, mert a lányának két fiú csapta a szelet. Az egyiket szerették volna elmarasztalni. Szalonnát, sonkát, kolbászt csomagoltak hát össze, és elindultak a Julcsához. Útközben arról is beszéltek, hogy milyen sokat lehetne abból leszelni, amit visznek. No, az okos Julcsa azzal fogadta őket, hogy miért sajnálják őtöle a sonkát. Így menjenek, ahova akarnak, ő nem segít rajtuk. Nosza, könyörögtek is rögtön. Végül csak adott nekik egy kicsi üveget, tele olajjal. Abból kellett a legény mosdóvizébe észrevétlenül egy cseppet beletenni. Megmosdott és nyomban megutálta a lányt, felé se ment többet.

Nem is olyan régen történt az meg a homoki világban, hogy az egyik gazda lovát kölcsönkérte a jól ismert boszorkány. Szántani akart vele. Am a gazda nemet mondott, amiért rögtön meg is kapta: majd jössz te még énhozzám.

Reggelre a ló bőre daganatokkal lett tele. Nem tehetett mást a tulajdonos, mint-hogy fogta a kötőféket, elvezette lovát a bűbajos asszonyhoz, aki már várta. A ge-

renda alól egy rozsdás kést vett elő, amit végighúzott a ló hátán s az másnapra meggyógyult.

Már 1852-ben megépült a „Zabosfai” iskola Lengyel János tanyáján. Egy tanítója volt, aki egyetlen osztályban 200 gyermekkel is foglalkozott. A gyerekek az asztal körül a földön ültek, míg később a szegedi felső leányiskolából, a líceumból selejtezett régi padokkal nem szolgálták ki a homoki „tanodát”. 1867-ben Szeged ennek az iskolának — amely eddig bérelt házban volt — 10 holdnyi birtokot vásárolt, és a már rajta levő épületet kiegészítette a lányok számára külön varrótérmmel. A kézimunkát, varrást a tanító felesége oktatgatta. Ezért őt illette a föld hasznélvezete. Szép eredményt értek el az 1871. országos női ipari kiállításon, a lányok munkáit bronzéremmel tüntették ki. Tíz esztendőre Sári Mátvás lett a tanító, akiről Tömörkény István, a zákányi emberek jó ismerőse, barátja Fecskék című írásában oly szépen megnyilatkozik. Különös szálak fűtétek ide a homoki világról legtöbbet tudó, legszebben szóló író. Apósának a tanyáját (Kispalcsi-féle tanya) sokszor felkereste. Az idős, kérges kezű parasztemberek, a fekete kendőt hordó, megráncosodott arcú parasztszszonyok be-bekerültek a legszebb sorok közé, meg a Szögihegynél levő tanya is, ahogyan ma mondják a Sebők-tanya. Hány estéken gyűltek a fák alá az öreg, idős emberek, a homoki földdel bajlódók, elmondták kis reményű életüket, a homokijánosok, az ürgepisták, a Fecskék s az öreg Kányatónik. Ez a táj lép elénk a legmelegebben szóló novellákból, elbeszélésekből.

HOMOKI KIRÁLYOK

A felszabadulás előtt egy kápolna, öt ház, szatócsbolt, kocsmá s az öreg iskola képezte a központot. Öt esztendővel később épült 25 kislakás. Lassan alakult, lassan fejlődött a község. Az építkezés csak 1956 után gyorsult meg, ma már takaros a falu, egészségház, gyógyszerház, iskola, tűzoltószertár, felvásárlótelep, csak a legújabb létesítményeket említve, amiket saját erőből hoztak létre. A közigazgatási terület ma 11 ezer 476 hold, ebből belterület 130 hold. 3400 lélek, 1250 család boldogul ebben a bejárhatatlan homoktengerben. A belterületre 150 család költözött már be, a többiek a szétszórt, nagyranyló tanyavilágban élnek. Ipari tevékenység nincs. Két szakszövetkezet: a Homokkultúra és a Május 1. Tszcs működik, s igen erőteljes fejlődésről tesz tanúbizonytságot. Hosszú út vezetett idáig. Nemcsak új község született, s új épületek nőttek ki a homokon, hanem az emberek is sokat változtak.

AZ ELSŐ TANÁCSÜLÉS IGY ZAJLOTT LE

— Nemigen tudtam én még beszélni akkor az emberek előtt, addig sohasem gyakorolhattam, nem is akartam, meg aztán egészen más az, ha úgy, a nagy sokaság előtt kiáll az ember. Mert miről is beszéljek? Ismert itt engem mindenki, itt nőttek fel a szegénységben, a nagy nyomorúságban. De tudják azt, hiszen a legtöbb embernek hasonló sorsa volt. Azért izgultam én. Odahaza többször elolvastam a mondani-valómat. Ki is kaptam érte a családtól. Nem győzték hallgatni. Mikor aztán a tanácsülésre került a sor, megbátorodtam, s elkezdtem beszélni. Jól emlékszem, piros kartonruháat viseltem, de azt mondták később az emberek, hogy én sokkal pirosabb voltam, mint a ruhám. Hát hol van már az az idő?

— Horváth Illés bácsi is járogatott a tanácsülésekre. De hát akkoriban nem nagyon akartak, vagy talán nem is nagyon mertek hozzászólni az emberek. Megkértük hát egyszer Illés bácsit, szóljon hozzá a tanácsüléshez. Nem ment könnyen. De hogy minden sikerüljön, felírtuk egy kis papírra: „Kedves Illés bácsi! A beszámoló után szóljon hozzá, mondja el ezt a szöveget” . . . És természetesen leírtuk, hogy mit mondjon el. El is hangzott a beszámoló. Illés bácsi egyszercsak felnyújtotta a kezét, jelentkezett hozzászólásra. No, gondoltam magamban, megy ez. S elkezdte az öreg olvasni a szöveget, a fecniről. Azt hittem, hogy elsüllyedek. Mondta jó hangosan Illés bácsi. Így kezdte: „Kedves Illés bácsi! A beszámoló után szóljon hozzá” . . .

— Valahogy így kezdődött nálunk is, Zákányszéken, a demokrácia. Meg az egész élet. Ahogy most visszagondolok rá, mindenképpen azt érzem, hogy ekkor kezdtünk élni. Persze sokan odamondják most, nekem könnyű. Valóban. Én a saját sorsomon, életemen mérem napról napra a szocializmust, a demokráciát. Akárhogy is van, nekem ez olyan, mint a mennyország. De nem is erről akartam beszélni, hanem arról, hogy elmúltak azok a nehézkes, görcsös idők. Ha mostanában összehívjuk a tanácsülést, mindenki szívesen, aktívan vesz részt, mondják, csak győzzük hallgatni. Felnőttek az emberek, felnőtt ez a falu.

Mindezt Tóth Szilveszterné országgyűlési képviselő, a község tanácselnőke mondta el.

Királyok is élnek itt. Kétszeresen. Nemcsak nevükben viselik ezt a szép titulust, rangot, hanem életükben is. Annyi a pénzük. Módos falu, gazdag falu. A lakosság 20—25 százalékának már nincsenek, vagy ha vannak is, nagyon minimálisak az anyagi gondjai. A takaréokban bizony 7 millió forint van. A legtöbb házban, tanyában felépítették a maguk kis kommunizmusát. Már ami az anyagiakat illeti. Mint ahogy Király Imre is. A homoki király. Sátorotós villája nagyon hirtelen nőtt ki a szőlőtáblák közül. Pár hét alatt. Szép, hatalmas, messzire hivalkodó épület. Mindjárt a falu alján. Piros cseréptetővel. Magasföldszintes, alatta garázs, pince, szóval minden, semmi sem hiányzik, minden megtalálható, ami szem-szájnak ingere. És hatalmas melléképület. Könnyen fizetnék ezekért az egymilliót. De nem bolondult meg a gazda, hogy dobra verje, hiszen ahol ennyire tellett, akad még a bugyellárisban. Az első Volgája neki volt a faluban. Mindig külön akart lenni a többiektől. Igaz, megfukarkodta a pénzt. Nyáridőben láttam, amikor már kiszikkadt, lihegett a föld, esőért könyörgött, esőért kiáltott minden, Királyéknál akkor sem szünetelt a munka. Világéletükben hajtották magukat, az ember is, az asszony is. Megállás nélkül. Hajnaltól napestig. Reggeltől másik reggelig. Ja, a királyság kötelez.

Pappék is királyok. Sőt, urak. Úrabbak a királynál. Faluszerte úgy mondják rólok, okos Pappok. Valóban. A gyümölcs, az őszibarack meghonosítása érdekében sokat tett a család. Diktálta az iramot, egy időben gazdálkodási normának számított az ő birtokuk. Megérte. Most már még az unokáknak is házuk van, legalább 6—7 a faluban. De legjobban a sírhely tetszik. Imádom. Amikor először vetődtem el a zákányszéki temetőbe, már messziről tudtam, hogy oda kell menjek. Hatalmas, impozáns díszhely. Királyi sírbolt. Hát ide kerülnek majd az okos Pappok. Néhányan már itt nyugosznak álmutak, ebben a föld alatti palotában.

Sok arca van a homoknak. Nemcsak jómódot, de szegénységet is takar. A pénz nem mindenkit vet fel. Akadnak jó páran kispénzű, kisreményű, megöregedett, elfáradt emberek. Két évtizeddel ezelőtt még vitte, fújta a bőjti szél a zákányszéki homokot. Vitte világnak. Gyümölcsösök, szőlők díszlenek most, más világ. Egészen más. Erről álmodott Kiss Imre is. Csak akkor még nem értették a konok, begyepesedett fejű homoki gazdák. Pedig jó talajra hullott a vetés. Az első kommunista, a homoki mártír Kiss Imre vetése.

MEZÍTILÁBAS MÁRTÍROMSÁG

J e g y z ő k ö n y v

Készült Lengyelkápólnán 1950. január 4-én, 22 óra 20 perctől kezdődően a községháza épületében szándékos emberölés bűntette miatt ismeretlen tettes ellen indított bűnügyben Kiss Imre 52 éves, volt lengyelkápólnai lakos holttestének szemléjéről és boncolásáról.

Jelen vannak:

Dr. Kemenes István vezető államügyész,
Dr. Gárdon László jegyzőkönyvvezető,
Dr. Ács Sándor és dr. Kaál János megyei bírósági szakértő orvosok,
Bozso István és Dósa József lengyelkápólnai lakosok, azonosági tanúk.

Vezető államügyész a községháza udvarán Szent Mihály lován talált felöltözött állapotban, de kalap és sapka nélkül talált és a bonchelyiségből kijelölt szobába beszállított férfi holttestéről Bozso István és Dósa József azonosági tanúk vallomása alapján megállapította, hogy az Kiss Imre 52 éves, lengyelkápólnai lakos holtteste.

Ezután azonosági tanúk az éjjeli időszakra tekintettel tinta hiányában a jegyzőkönyv aláírása nélkül eltávoztak.

Ezután dr. Kemenes István vezető államügyész dr. Ács Sándor és dr. Kaál János megyei bírósági szakértő orvosokat a letett hivatali esküjükre figyelmeztetve felhívta, hogy a halottszemélt és boncolást a BP. 240. és következő szakaszai, valamint a fennálló törvényes rendelkezések szerint teljesítsék.

A holttest ruházata a következő ruhadarabokból áll:

Vérrel átitatott bárányszőrű sapka, amely külső részén kevés homokkal is szennyezett, s a sapka szélén egy éles szélű áthatoló szétválás észlelhető. Barnás színű anyagból készült szőrmegalléros hosszú télikabát, melynek gallérja, és az elülső része rászáradt vérrel szennyezett. Sérülés azonban rajta nem látható. Ezalatt egy sötét-kék mintás és egy kék színű pulóver van, az utóbbinak jobb felső szárnyán az első és a második gomb között egy általában elég széles szélű, de helyenként caftos, egy-egy fél centiméter hosszú folytonossági megszakítás látható. A pulóver alatt egy fehér vászoning van, amelynek felső része elől és hátul rászáradt vértől megkérgeződött. Az ing jobb szárnyán, mindjárt a nyakszegélytől lefelé egymástól átlag egy centiméterre az utolsó három centiméterre, egymás alatt elhelyezett, kissé foszlott szélű friss, folytonossági megszakítás látható, mely utóbbi három az ing begombolásakor ráterjedt az ing bal szegélyére is. Ezen folytonossági megszakításoktól még lefelé még több hasonló szakadás látható. Sötétebb színű nadrág, melynek elülső része egészen végig rászáradt homokkal és kisebb vérfoltokkal szennyezett. Ezen nadrág alatt egy másik barnás sötétebb, rongyos szővetnadrág van, mely alatt fehér vászoning alsónadrág található, ennek felsőrésze elől szintén rászáradt vérral szennyezett, első felső része pedig az ülep táján és mindkét szárán hátul sok bélsárral borított. Lábbelit a holttesten nem találták.

C. Vélemény

A boncvizsgálat adatai szerint az egészséges férfi holttestén számos, legalább 18 szúrási sérülés és több, tompa tárgytól eredő zúzódást, illetőleg hámorzsolást találtunk. A szúrási sérülések túlnyomólag az arcon, szem körül, és a száj körül, továbbá a nyak elülső részén voltak. A halált a szúrási sérülésekkel kapcsolatos külső és belső elvérzés okozta, éspedig elsősorban a külsérelmi nyomok közt leírt 17. számú sérüléssel kapcsolatos kulcsocstott alatti verőgát sérülése. A nyakon talált többi sérülések közül azok, amelyek torok alatti visszereket vágták át, valamint a géget sértették meg, szintén halálosnak minősíthetők.

A szúrási sérülések valamilyen éles, hegyes eszköztől származtak, amely lehetett egy erősebb, kb. egy-fél centiméter széles és a közepes hosszúságú pengével bíró bicscsa vagy kisebb-fajta kés is. A nyakon levő szúrási sérülések sokszorosságából, azok elhelyezkedéséből, valamint mélyrehatolásából arra lehet következtetni, hogy az elhalt azokat hanyatt fekvő helyzetben szenvedte el, éspedig oly módon, hogy az egyes szúrások között testének helyzetét változtatni nem tudta, legalábbis a párhuzamosan egymás mellett haladó sérülések erre mutatnak, amit okozhatott esetleg az elhalt eszméletlen állapota is. Ez annál inkább feltételezhető, mert az elhalt fejsérülésével kapcsolatosan kisebbfokú lágyagyburki vérzés is szenvedett, amely könnyen eszméletlenséget okozhatott nála. A többi, nem szúrási sérülések valamilyen tompa feülletű eszköztől, például bottól is származhattak.

A nyaki sérülések elszívendése után az elvérzési halál úgyszólván percek alatt beállott, s így orvosi segélyről ez esetben beszélni sem lehet. A bal lábszáron levő horzsolás minden valószínűség szerint rúgástól származik.

Előzetes szeszfogyasztásra utaló tünetet a boncolás folyamán nem találtunk.

alíírás s. k.
törvényszéki orvos

Jelentés

Szeged, 1950. január 5.

Tárgy: Kiss Imre környezettanulmánya.

Kiss Imre, született 1898. november 5-én Szegeden, apja: János, anyja: Balázsovics Rozália, foglalkozása földmunkás, Lengyelkápólna-Mórahalom 674. szám alatti lakos.

Munkáscsaládból származik, apja vasutas volt, fiatal korában kénytelen volt elhagyni (szülei lakását) és elment béresnek. 1923-ban nősült meg, és feleségül vette Somogyi Piroksa királyhalmi kisparaszt leányát. Gyermekeik nem volt, majd 1929-ben örökbefogadta sógorjának fiát, Pakai Istvánt, aki a mezőgazdasági munkákat vezette és végezte.

A felszabadulás előtt Mózes János alsótanyai nyilaskeresztes párt vezetője beíratotta a nyilaskeresztes pártba, állást ígért részére, azonban nevezett ott tevékenységet nem fejtett ki. A felszabadulás után 1945-ben tagja lett az MKP-nak, majd 1948-ban a lengyelkápólnai MDP szervezetnek titkára volt, azonban tisztségéről leváltották, iszákossága miatt. Leváltása után a népi bizottság elnöke, a munkaügyi bizottság tagja lett, mely tisztségeket becsületesen végezte és a kulákság ellen harcot folytatott. A kulákság gyűlölettel voltak iránta és az ellenük folytatott harcért 1949 tavaszán orvul leütötték és a tetteseket 2-3 évi börtönrre ítélték.

A lengyelkápólnai tszcs érdekében aktív tevékenységet fejtett ki, a földosztás során részére juttatott 8. kat.-hold földjével minden áron be akart lépni a tszcs-be, azonban nevelt fia és felesége azt ellenézték, és ezért többször meg is verték, és elzavarták hazulról. Előfordult az is, hogy éjnek idején kizavarták az ágyból, és kénytelen volt a szomszédságában lakókhoz menni szállásra. Családjával általában rossz viszonyban élt, mivel azok ellenézték Pártban kifejtett tevékenységét, és a kulákság ellen folytatott harcát.

1950. január 3-án este kb. 21 órakor lakásáról mezítlábas papucsban, téli kabátját vállára terítve elment otthonról, és másnap reggel háromnegyed 8 órakor tanyájától kb. 3-4 kilométerre az egyik dűlőúton, a tszcs tanyája mellett, hátrakötött kézzel, hanyatt fekve, nyaka átvágva, szeme kiszúrva, holtan találta meg a tszcs két tagja, Csányi István és Zombori István, lengyelkápólnai tszcs-tagok.

Nevezett reggeltől estig állandóan a Pártban és a községházán tartózkodott, ahol a népi bizottsághoz tartozó kulákgyűlésekben foglalatzkodott.

A választások alatt széles körű propagandát fejtett ki pártunk irányvonala mellett, lakásán röpgyűléseket tartott. Szabad ideje alatt kisparasztokhoz járt el, ahol felvilágosító munkát végzett az ötéves terv és a szövetkezet mellett.

Büntetve nem volt, nyilvántartásunkban nem szerepelt.

Táviratokból, levelekből:

1. Igazságügyi Minisztérium, Budapest.

A résztől gépállomás dolgozóí kéri az Igazságügyminiszter elvtársat, hogy a Bodó és társaira, a dolgozó nép ellenségeire a legsúlyosabb büntetést alkalmazza. Igerjük, hogy a résztől gépállomás dolgozóí minden esetben felvesszük a harcot a kulákság ellen, és vezetjük a parasztságot a szocializmus felé.

Január 25-én.

2. Igazságügyminisztériumnak, Budapest.

Oroszáza város üzemi dolgozóí felháborodással vettük tudomásul, hogy az osztályellenség, a kulákság gyilkosságra szövetkezett bandája Bodó István, Tito véres kezű provokátora vezetésével állatias kegyetlenséggel gyilkolta meg Kiss Imre elvtársat, a lengyelkápólnai MDP szervezet volt titkárát.

A gyilkosság nyilvánosságra hozatala óta feszült figyelemmel kísérjük államvédelmi hatóságunknak jelentéseit, és örömmel értesültünk, hogy a kulák terrorista banda letartóztatott tagjai után elfogták a gyilkos banda vezetőjét, Bodó Istvánt is.

Addig, amíg mi Pártunk vezetésével és irányításával hároméves tervünkkel újjáépítettük országunkat és most az ötéves terv beindításával lerakjuk a dolgozó nép országában a szocializmus alapjait, addig az osztályellenség, a kulákság gyilkosságra szövetkezik, és a munkásosztályi élcsapatának, a Pártnak egyik bátor harcosát állati kegyetlenséggel gyilkolta meg, amely merenyület azonban nemcsak Kiss Imre elvtárs ellen irányult, hanem Pártunk és az egész dolgozó nép ellen.

Kérjük Népköztársaságunk kormányát, hogy a legszigorúbb büntetéssel sújtson le a magyar dolgozó nép ellenségére, a gyilkos kulák bandára. És innen üzenjük az osztályellenségeknek, hogy ha a Pártra, annak bármely harcosára emeli a kezét, a dolgozó nép millióinak öklével találja

magát szemben, amely acélos kemény, és szétzúzza az osztályellenség minden provokációs kísérletét.

Üzemi munkások a provokációra több termeléssel válaszolunk, a termelés vonalán elért eredményeinket a szocialista munkaversenyyel fokozzuk, erősítjük kapcsolatunkat szövetségeseinkkel, a dolgozó parasztsággal, sorainkat még szorosabbá zárjuk, és egyként sorakozunk győzelmeink szervezője, dicső Pártunk, a magyar dolgozók pártjának szeretett vezetője, Rákosi elvtárs mögé.

Orosháza, 1950. január 25.

Orosháza város üzemi dolgozó!

Jelentés

Szeged, 1950. január 31.

Kiss Imre lengyelkőpólnai volt MDP-titkár meggyilkolásával kapcsolatos nyomozás az alábbiakat állapította meg:

Múlt év október első napjaiban Horváth István szeged-csorvai gazda, 140 holdas birtokos fia, aki jelenleg 14 hold földön gazdálkodik, a határ mellett találkozott régi ismerőseivel, Pálincás Antal és Dobák Mihály Horgosról átjött jogszláv kettős-birtokosokkal. Pálincás Antal horgosi nagygazda, Dobák Mihály kupec paraszt.

Közölték Horváthtal, hogy a szabadkai UDB-n szolgálatot teljesítő Pendzics Gyuró FHDGY utasítására beszélnek vele. Elmondották, hogy Jugoszláviában a kulákok visszakapták földjeiket, nem kell az államnak terményt beszállítani, és termékeiket tetszés szerinti áron értékesíthetik, üldözik a kommunistákat. Megbízta azzal, hogy terjessze el ezeket a híreket, keltsen nyugtalanságot a határmenti lakosság körében, és a környék módos gazdáit gyűjtse össze, hogy előkészítsék a talajt a titóisták számára.

Horváth a megbízást vállalta. Közölte megbízatását Bodó Istvánnal, akit azért fogadott házába, hogy segítségére legyen a kulákok megszervezésében. Horváth és Bodó hozzákötöttek a kulákelemek megszervezéséhez. Folyamatosan bevonták a szervezkedésbe Császár Jánost, Császár Józsefet, Császár Antalt, Börcsök Gézát, Nógrádi Vilmost, Ördög András, Ördög Imrét, Bigors Illést, Gyuris Istvánt, Jójárt Mihályt, kulákokat és más jobboldali elemeket. Császár József és Ördög Imre a tanyavilágot járták, rémhíreket terjesztettek, és számukra megbízható személyeket vontak be a szervezetbe. A szervezkedés tagjai Horváth lakásán, valamint több kulák lakásán összejöveteleket tartottak.

December első napjaiban Horváthot titokban felkereste egy magát délvidékieknek mondó 40 év körüli ember, aki hivatkozott Pendzics Gyuró főhadnagyra, és érdeklődött, milyen eredményt ért el. Horváth jelentette neki, hogy megindította a szervezkedést, és megfelelő emberei vannak. Az ismeretlen közölte vele, hogy jelentését továbbítja Pendzicsnek, és utasította a szervezkedés tovább folytatására.

Az első összejövetelen Horváth beszámolt a jugoszláviai állapotokról. Ezen és a további összejöveteleken a titóisták támogatásáról, a tzscc elleni támadásról tárgyaltak, valamint arról, hogy figyelemmel kell kísérni a kommunisták tevékenységét, és adandó alkalommal le kell számolni velük. Név szerint megemlítették több olyan kommunistát, akik élen jártak a földosztásban és a tzscc létrehozásában. Az összejöveteleken lehangosabb volt Császár János 40 holdas kulák, aki több ízben kijelentette, hogy elsősorban Kiss Imre volt párttitkár, a népi bizottság tagját kell megemissíteni, mert a szegény parasztlakók között a szövetkezeti termelés mellett agítált, és állandóan támadja a kulákokat.

1950. január 3-án Császár János a kora reggeli órákban felkereste Horváthéknál Bodó Istvánt, és rábeszélte arra, hogy a legelső kínálózkodó alkalomkor ölje meg Kiss Imrét. Délután 5 óra körül Császár János Bodóval együtt átment Ördög András tanyájára, ahol ismételtelen beszélt Kiss Imre meggyilkolásáról. Ezután Bodó Ördög Imrével este 9 órakor kocsin átment Császár János tanyájára, ahol csatlakozott hozzájuk Császár Antal, Császár János fia. Császár féderes kocsián Bigors Illés tanyájára hajtottak, ahol váratlanul tíz óra körül megjelent Kiss Imre, Bigorsék szomszédja. Mindhármán bántalmazni kezdtek Kiss Imrét, majd Bigorsné által adott kőtüllel összekötötték, és feldobva a kocsiira elhajtottak. Útközben Bodó Ördög Imre bicikáljával összeszurkálta Kiss fejét és átvágta a nyakát. A tanyától mintegy 4 kilométerre, a már éleltennek látszó Kisst az út szélére dobták, majd Császár Antal kiszúrta mind a két szemét, és Ördög Imre összerugdosta.

A gyilkosság után bementek Nógrádi Vilmos 50 holdas kulák tanyájára, ahol elmondták tettüket, lemosták kezükről a vért, és megvacsoráztak. Ezután Császárék tanyáján elásták azt a véres pokrócot, mellyel a kocsin letakarták Kiss Imre fejét. Még aznap éjjel közölték Bigors Illéssel a gyilkosságot, és utána Bodó beszámolt Császár Jánosnak arról, hogy a megbízatást teljesítette.

Ördög Imrét a lakásán fogtuk el, míg Bodó Császár Antallal egy ideig együtt bújkált, majd Császár Antal elfogása után egyedül bűjt meg. Bodó egy ideig Horváth Istvánnal, Gyuris Istvánnal és Jójárt Mihályval, a szervezkedés tagjainal bújkált. Jójárt hamis bejelentőt adott neki, és kabátot cserélt vele. Bodó Istvánt január 21-én este 9 órakor Wolford József 100 holdas kulák szalmakazlában találtuk meg.

aláírás

A környezet tanulmányokból...

1. Horváth István, született: 1896. augusztus 13-án, Szeged, Alsótanyán, apja: néhai Horváth György, anyja: néhai Koszó Julianna, lakik Szeged, Csorva 600. szám alatt.

Kuláksaládból származik. Szüleinek 100 hold örökföldje volt, melyet annak idején a család között szétosztottak. Vagyona 15 kat. hold föld tanyával és gazdasági felszereléssel.

A jelenlegi rendszernek nem híve, amit az is alátámaszt, hogy 15 kat. hold földje van és egy 24 éves fia, aki a jelenlegi rendszernek szintén ellensége, és a fennálló demokratikus rendszert gyűlöli, aminek azzal adott kifejezést, hogy 1948. évben közelebbről meg nem határozható időben Magyarországról Franciaországba szökött, és azóta is ott él.

aláírás

2. Császár János, született: 1893. december 25-én, Szegeden, apja: néhai Császár János, anyja: néhai Varga Piroksa, iskolai végzettsége egy elemi, foglalkozása gazdálkodó, magyar állampolgár. lakik Szeged-Csorva 30. szám alatt.

Nevezett középparaszt családból származik. Atyjának 8 hold földje volt. Az elemi első osztálynak elvégzése után nagyobb gazdáknál és apjának dolgozott. 1920-ban feleségül vette Abraham Furus Juliannát, aki kuláksaládból származik. Felesége születől 33 hold földet és két hold szőlőt kapott hozományul.

1946. évben belépett az MKP-ba. Nevezett Kiss Imre felhívására lépett be a Magyar Kommunista Pártba, aki akkor a titkári tisztséget töltötte be. A tagrevízió során a pártból Kiss Imre javaslatára zárták ki, mint kulákot. Az MKP-ba csak érdekből lépett be. Párttagságát fel akarta használni egyéni érdekeinek céljára, a földjének növelésére. Pártgyűlésekre nem járt. Baráti köre a reakciós beállítottságú egyénekből állt. Harácsoló, erőszakos, celszövő, erkölcstelen. Ifjalt korában egy embert vasvillával fejbe vert, amiért háromhavi szabadságvesztésre ítélték.

aláírás

3. Császár Antal, (az előbbi fia), született 1927. március 13. Szeged-Csorva. Nőtlen, 6 elemi végzet, katona nem volt. Baráti köre a környékbeli kulákok gyerekeiből tevődik össze, így Papp János 30 holdas kulák fia, és Papp Antal ugyancsak kulák fia, akik hozzá hasonlóan a múlt rendszer hívei. Demokratikus szervezetekben, vagy pártban részt nem vett.

aláírás

4. Bodó István, született Szeged-Nagyszéksós, 1907. július 23-án. Földműves, vagyontalan, 6 gyereke van. Rossz családi életet élt, dolgozni soha nem akart, családjáról nem gondoskodott. A tanyavilágban különböző rémhíreket terjesztett, többektől pénzt csalt ki. Többszöri csalásért három ízben volt büntetve. Legutóbb 1948-ban 10 hónapi börtönre volt ítélve csalásért, amit ki is töltött.

1949 októberétől Csorva, Lengyelkáporna, Alsóközpont tanyáiban helyezkedett el, ahol kulákokkal állt összeköttetésben. Magát külföldi állampolgárnak adta ki. Kiss Imrét 1950. január 3-án meggyilkolta.

aláírás

5. Ördög Imre, született 1929. október 7. Szeged-Csorva. Szülei is ott élnek 730. szám alatt. Vagyontalan, szüleinek 11 kat. hold földje van, jövedelme, mint családtag külön nincs. Örömmel járt a leventére. Mivel az ideje még nem volt kiűrtési parancsban megállapított korban, így nem vitték el, mint leventét.

A Vágó-1 eposznak volt tagja, ahová 1948-évből lépett be, de az ifjúság körében állandóan rémhíreket terjesztett és állandóan helyzetváltozásról beszélt. Minden munkásságát arra irányította, hogy az eposzt szétzüllessze és az ifjúságot távol tartsa minden demokratikus intézménytől.

aláírás

A Szegedi Államügyészségtől
1950. áu. 99/4.

A Rögtönítélő Bíróság Elnökének

A gyilkosság büntette miatt Horváth István és társai ellen indított bűnügyben Horváth István, Császár János, Császár Antal, Bodó István és Ördög Imre gyanúsítottakkal szemben a rögtönbíráskodás megindítása vált szükségessé, amiről a 8020/1939. ME. sz. rendelet 10. §-a értelmében azzal a megkereséssel értesítem, hogy a rögtönítélő bíróság összetulése tekintetében intézkedni a tárgyalás pontos idejéről haladéktalanul értesíteni sziveskedjék.

Mind az öt gyanúsított részére szükséges a védők kirendelése.

Szeged, 1950. február 1. napján

aláírás
vezető államügyész

J e g y z ő k ö n y v

801/
B. IV. 1950. / 2. sz.

Készült a gyilkosság büntette miatt Horváth István és négy társa ellen indított bűnügyben a szegedi megyei bíróság, mint rögtönítélő bíróságnál. Szegeden 1950. évi február hó 2. napján tartott nyilvános tárgyaláson.

Részletek:

Elnök a tárgyalást a B. P. 301. §-a szerint az ügy rövid megjelölésével megnyitja és a hallgatóságot megfelelően figyelmezteti.

Megállapítja, hogy a szegedi államügyészségtől 1950. évi február 1. napján 99/1950-4. ÁU. szám alatt értesítés érkezett, mely szerint az államügyészség gyilkosság büntette miatt Horváth Istvánt és négy társát a rögtönítélő bíróság elé kívánja állítani, és ezért ült össze a rögtönítélő bíróság.

E Császár János 1950. január 3-án a kora reggeli órákban felkereste Horváth Istvánnál Bodó Istvánt, és rábeszélte arra, hogy Kiss Imrét az első kínálkozó alkalommal ölje meg. Déliután Bodó Istvánnal együtt átment Ördög András tanyájára, ahol továbbra is hangzottak Bodó előtti Kiss Imre fizikai megsemmisítésének szükségességét. Ördög Andrásnál annak fia, az ötödik helyen megnevezett Ördög Imre is csatlakozott hozzájuk, s azzal együtt este 9 órakor átmentek Császár János tanyájára, ahol Császár János visszamaradt, viszont annak Antal fia csatlakozott Bodó Istvánhoz és Ördög Imréhez. Hármán elhatározták, hogy Császárék féderes kocsján elmennek látogatónba Nógrádi Vilmos kulákhöz. Odavezető útközben betértek Bigors Ilés tanyájára, ahol azonban csak az asszonyt találták otthon. Nem sokáig tartózkodtak Bigorséknál, amikor ott váratlanul megjelent a meggyilkolásra elsősorban kiszemelt Kiss Imre. Bodó és két társa kaptak az alkalmon. Rövid megbeszélés után Császár Antal kikérelte, hogy nincs-e valaki a közelben, majd Kiss Imrét rontották, azt egy előzőleg Bigors Ilésnével a célra kért kötőfékkel megkötötték, kocsijukra dobták, s elhajtották. A kocsin Ördög Imre és Császár Antal elől ültek a bakon, míg Bodó István a kocsii hátulján, a kiabáló Kiss Imrére egy subát terített,

és fejére ült, hogy ne tudjon kiabálni. Útközben Bodó István, aki az elindulás előtti vacsorázásnál látta, hogy Ördög Imrének zsebkése van, odaszólt, hogy kését adja oda. Ennek a felhívásnak Ördög Imre vonakodás nélkül eleget tett. Bodó a bicskát átvéve a suba alatt, azt több ízben Kiss nyakába szúrta, majd torkát is átvágta, mintegy 4 kilométerrel távolabb Kiss Imrét egy gyalogútnál a kocsirol ledobták, Bodó István az életjelet már nem adó Kiss Imre szeméit kiszúrta, Ördög pedig a holtat meggrudosta.

Elnök előterjeszti, hogy a megyei bíróság terheltek védelmére védők kirendeléséről is gondoskodott. Horváth István terhelte védőjéül dr. Agai Dezső, Császár János terhelte védőjéül dr. Basch Béla, Császár Antal védőjéül dr. Lóránt László, Bodó István terhelte védőjéül dr. Perényi János és Ördög Imre terhelte védőjéül dr. Kertész Béla ügyvédek lettek kirendelve.

Elnök engedélyt ad az orvosszakértőknek, hogy a tárgyalás egész folyamán jelen lehessenek. Terheltek a hozzájuk intézett kérdésekre az alábbiak szerint nyilatkoznak:
(Beismerő részleteket nélkülözünk, egy-két lényeges mozzanatot említünk csupán.)

Császár János:

Ezek után a Nógrádi-tanyára mentünk, úgy tudom, ott nem lett elmondva mi történt, illetve Bodó Nógráddal kiment közben, akkor mosta meg a kezét. Lehet, hogy említette akkor a dolgot Nógrádnak. Nógrádi azután bort hozott, s ittunk.

... mikor Bodó az eset alkalmával Kiss Imrére támadott, hogy „Te vagy az a nagy kommunista?“, Kiss Imre azt válaszolta, amint visszaemlékszem „Kommunista vagyok és az is maradok“.

Bodó István:

... ott is elmondtam, hogy mi történt s Horváth István megjegyezte: rendben van, így legalább nem veszi el a földet.

... Bigorsné azt a megjegyzést tette, hogy: Legalább most már nem lesz kolhoz.

... hosszas bűjkálás után végül is elfogtak. Arról volt tudomásom, hogy keresnek, arról azonban nem hallottam, hogy plakát útján is köröznek.

Kiss Imrével nekem semmi ellentétem nem volt, s csupán azért vállalkoztam meggyilkolására, mert engem erre Császár János felbujtogatott. A gyilkosságra nekem semmi más okom nem volt.

A rögtönítélő bíróság ezután a 11 800/1945. ME sz. r. 2. számú §-ának első bekezdésében jelzett módon meghozta az ítéletet. Az elnök 15 órakor nyilvánosan kihirdette az ítéletet. (1950. február 2.)

Ítélet:

I. Horváth István és

II. Császár János terhelteket életfogytig tartó fegyházra, mint főbüntetésre, továbbá tízévi hivatalvesztésre, mint mellékbüntetésre ítéli. A 11 800/1945. ME sz. r. 2. sz. §-ának 2. bekezdése alapján

III. Császár Antal.

IV. Bodó István és

V. Ördög Imre terhelteket halálra ítéli.

Államügyész az ítéletet tudomásul vette.

Terheltek és védők az ítéletet tudomásul vették.

Ezután a B. p. 497. § 1. bekezdése szerint feltett kérdésekre: dr. Lóránt László, dr. Perényi János és dr. Kertész Béla védők, Császár Antal, Bodó István és Ördög Imre terheltek tekintetében egybehangzóan bejelentik, hogy kegyelemért kívánnak folyamodni.

Császár Antal, Bodó István és Ördög Imre terheltek egybehangzóan előadják, hogy kegyelemért kívánnak folyamodni.

Ezután a rögtönítélő bíróság kegyelmi tanácsá alakult át.

J e g y z ő k ö n y v

Készült a gyilkosság büntette miatt Horváth István és négy társa ellen indított bűnügyben a szegedi megyei bíróság, mint rögtönítélő bíróságnál Szegeden, 1950. évi február hó 2. napján tartott nyilvános ülésről.

Jelen voltak:

(Bírók, elnök, védők, terheltek, jegyző, áú. vezetője, mbt. elnök.)

Elnök az ülést megnyitja és kihirdeti a rögtönítélő bíróságnak a kegyelem tárgyában hozott határozatát, amelyet a felek tudomásul vesznek.

A bíróság meghozta, elnök kihirdette az alábbi végzést:

A rögtönítélő bíróság a kihirdetett ítéletet végrehajthatónak nyilvánítja a 8757/1900. I. M. sz. r. 2. §-a alapján Császár Antal és Bodó István éltételt az államügyészségnek átadja és az ítélet végrehajtásához dr. Kiss Dezső mb. elnököt a rögtönítélő bíróság elnökét és dr. Csiky István mb. jegyzőt küldi ki.

Tudomásul véve.

A bíróság az éltélték mellé elkészít ad.

aláírás: elnök

aláírás: jegyzőkönyvvezető

J e g y z ő k ö n y v

Készült a gyilkosság büntette miatt Horváth István és négy társa ellen indított bűnügyben a szegedi megyei bíróság, mint rögtönítélő bíróság által jogerősen halálra ítél Császár Antal és Bodó István halálbüntetésének végrehajtásáról Szegeden 1950. évi február hónap 2. napján 16 órakor a szegedi országos büntetőintézet udvarán.

Jelen voltak: (nyolcan) A tanácsot Mison Gusztáv képviselte, az egyházat Tóth László lelkes.

Államügyész elővezetetti Császár Antal kivégzendőt. A megyei bíróság, mint rögtönítélő bíróság részéről kiküldött dr. Kiss Dezső felolvassa a B. IV. 801/1950/2. számú rögtönítélő bírósági ítéletnek kivégzendő Császár Antalra vonatkozó rendelkező részét, valamint a rögtönítélő bíróság kegyelmi tanácsnak a kegyelem kérdésében hozott határozatát. Orvosszakértők becsatolják az orvosi bizonyítványt. (Császár Antal elítéltet megvizsgáltuk és rajta olyan elváltozásokat, amelyek a halálos ítélet végrehajtását akadályoznák, nem találtunk. Ugyanez Bodó esetében is.)

Ezután államügyész kijelenti, hogy az elítéltet a halálbüntetés végrehajtása végett átadja az állami ítéletvégrehajtónak.

Állami ítéletvégrehajtó 16 óra 27 perckor átveszi Császár Antal kivégzendőt, és az ítélet végrehajtását, a kivégzést megkezdi.

A bitófára kötéllel felhúzott Császár Antal elítéltet a megyei bírósági orvosszakértők több ízben megvizsgálták, és 14 perc eltelte után, azaz 16 óra 41 perckor jelentették, hogy a halál bekövetkezett.

Államügyész elővezetetti Bodó István kivégzendőt.

Ezután Császár Antal és Bodó István elítéltek hullája a halál bekövetkezésének megállapítása után még 30–30 percen át a bitófán érintetlenül hagyatott, és csak ezután a megyei bírósági orvosok újabb orvosi vizsgálatának megkezdésével emelték le arról 17 óra 17 perckor.

Aláírások

Aláírások

PROLÓGUS

A harmadik, Ördög Imre halálra ítéltet a kegyelmi tanács kegyelemre ajánlotta. Így tehát hárman, Ördög Imre, Horváth István, Császár János megkezdték gyencéletüket, Vácon.

(Folytatjuk.)

TÓTH BÉLA

TISZA

(XXIII. rész)

A Z-HAJÓS

Öcsödön répával félig rakott uszályok várakoztak. Az esőzés miatt csúsztak a járódeszkák, térdig ért a felázott partok sara, szünetelt a munka. Az emberek tehetetlenül tébláboltak. Csak a hajósok matattak örök babrálással rendezve eszközeiket.

Öreg uszálykormányosoktól tudakolom vízi élményeiket, de az eddig tanultakhoz újat nem tesznek hozzá. Azt is nehezen eregetik ki foguk közül, úgy kell kihúzgálni belőlük az igent, nemet. Igaz, dolguk van mindig. Főznek, olajozzák a macskaláncokat, mossák a fedélzetet, piacolinak a faluban, s hátat fordígnak.

Hanem Gyoma felől lüktet lefelé egy Z-hajó. Kéttorkú dudájával már a kanyar előtt utat kíván magának, s aztán hatalmas testével előbújik a könyökből, úgy mutatja magát.

Évek óta tudok a Z-kről. Itt csinálják őket Tápén, a szatyrok falujában. Ez a hajó modern, negyvenhárom vagon áru befogadására való, autóbuzsmotorral meghajtott, két ember által kiszolgált önjáró uszály.

A rajta levőket megkívánom, föltolekszom hozzájuk. A hajó egyéves. Múltja még nincs. A hajók életkorához képest csecsemő. De jó gyerek, baj nincs vele. Nem sírós, nem durcás. S ami leginkább föltűnik, tiszta, mint a patika. Ezt sietek is megjegyezni a kormányosnak.

— Egy év alatt a festék sem ütődött le róla?

— Ha leütjük, újrafestjük. Dolga is az embernek, meg hát... szeretjük is. Ezen múlik.

— A vízhez is ez szorította? Hogy szeretjük?

— Talán igen. Ahogy megszülettem, vizet láttam Csongrádon. Ablakunk a partra nézett, én a vízre. Négyéves koromban úsztam, első osztályos koromban átúsztam a Tiszát. De ezt nem virtusból, hanem olyan muszájból, ahogy a verébcsimasz repülni tanul. Míg iskolába jártam, csak nyaranként dolgoztam. Amám kubis volt, messzire elbarangolt otthonról, csikónak sajnált maga mellé törni. Amúgy is vékony gyerkőc voltam, hát elálltam pásztorkodni, ahogy akkori sora ment a magamfajtájú parasztsurbankónak.